

शक्त्याऽशक्त्याऽसूर्योपरागादिसूतकान्नादेः शक्त्याप्रतिशुद्धिः अशक्त्याप्रतिशुद्धिः बुद्ध्यापुत्रजन्मादौ दशाहाद्बहिर्ज्ञानेन शुद्धिः अंतर्ज्ञानेन शुद्धिः समृद्ध्याजीर्णमलवद्वन्नादेः समृद्धं प्रत्यशुद्धिः दरिद्रं प्रतिशुद्धिः तत्रापि विशेषमाह यदीति एते च द्रव्यवचनादयो द्रव्याशुद्धिद्वारा आत्मनेयदघं कुर्वन्ति तद्देशावस्थाऽनुसारत एव यथायथावत् कुर्वन्ति न सर्वतः तथाहि निर्भय एव देशे कुर्वन्ति न तु चौराद्याकुले तथारोगादिव्यतिरिक्तयुवाद्यवस्थायामेव कुर्वन्ति न बाल्यरोगाद्यवस्थायामिति तथा च स्मृतिः देशं कालं तथा आत्मानं द्रव्यं द्रव्यप्रयोजनम् उपपत्तिमवस्थां च ज्ञात्वा शौचं प्रकल्पयेत् इति ॥ ११ ॥ द्रव्यादिभिर्द्रव्यस्य शुद्धिरित्युक्तम् तत्र वचनादिशुद्धिरेक रूपैव द्रव्यतस्तु शुद्धिर्बहु रूपेति तां प्रपञ्चयति धान्येति दारुलौकिकं ग्रहचमसादि च धान्यानां वायुना दारूणां यज्ञपात्रादीनां ग्रहचमसानां च तोयाभ्युष्णोदकैः अस्थिनां गजदंतानां कालेन तंतूनां तोयेन रसास्तैलघृतादयः तैजसाः सुवर्णादयः तेषां अग्निना शुद्धिः पार्थिवानां च रथ्याकर्दमघटेष्टकादीनां यथायथं कालादिभिः शुद्धिः तत्रापि काकांत्यजाद्युपघाततारतम्येन देशकालावस्था

शक्त्याऽशक्त्याऽथवा बुद्ध्या समृद्ध्या च यदात्मने ॥ अघं कुर्वन्ति हि यथा देशावस्थाऽनुसारतः ॥ ११ ॥ धान्यदा
र्वस्थितं तूनां रसतैजसचर्मणाम् ॥ कालवाय्वग्निमृत्तोयैः पार्थिवानां युतायुतैः ॥ १२ ॥ अमेध्यलि संयद्येन गं
धं लेपं व्यपोहति ॥ भजते प्रकृतिं तस्य तच्छौचं तावदिष्यते ॥ १३ ॥ स्नानदानतपो वस्थावीर्यसंस्कारकर्मभिः ॥
मत्स्मृत्या चात्मनः शौचं शुद्धः कर्माचरे द्विजः ॥ १४ ॥ मंत्रस्य च परिज्ञानं कर्मशुद्धिर्मदर्पणम् ॥ धर्मः संपद्य
तेषां धर्मस्तु विपर्ययः ॥ १५ ॥

अनुसारेणैव एतैरन्यैश्च युतायुतैर्मिलितैः केवलैश्च कालस्य पुनर्ग्रहणं युतत्वप्रदर्शनार्थम् ॥ १२ ॥ अस्पृश्यस्पर्शशुद्धिमुक्त्वा लेपविषयेऽप्याह यत्पीठपात्रवस्त्रादि येन तक्षणक्षाराम्लोदकादिना गंधं लेपं च व्यपोहत्य जति स्वगतं च मलं त्यक्त्वा प्रकृतिं स्वमेव रूपं भजते तस्य तत् शौचं शोधकम् यावता च तक्षणादिना व्यपोहति तावत्प्रमाणं स्वरूपत आवृत्तितो वा तत्कर्तव्यमिष्यते ॥ १३ ॥ एव तावत्द्रव्यशुद्धिरुक्ता इदानीं कर्तृशुद्धिमाह स्नानेति अवस्था कौमारादिः वीर्यशक्तिः संस्कारः उपनयनादिः कर्मसंध्योपासनदीक्षादिलक्षणम् आत्मनः साहंकारस्य कर्तुः एतैः स्नानादिभिर्यथायथं तत्कार्यानुसारिणी शुद्धिः इयं च शुद्धिर्न व्यवहारार्था किंतु विहितकर्मार्थेत्याह शुद्ध इति द्विज इत्युपलक्षणं शुद्धादेरपि ॥ १४ ॥ मंत्रशुद्धिमाह सद्गुरुमुखात् यथावत्सांगोपांगविनियोगसहितं परिज्ञानं मंत्रस्य शुद्धिः कर्मशुद्धिमाह ईश्वरार्पणं कर्मणः शुद्धिः धर्माद्यर्थशुद्ध्यशुद्धीप्रपञ्चतः प्रदर्शयोपसंहरति धर्म इति देशकालद्रव्यकर्तृमंत्रकर्मभिः षड्विधैः शुद्धैर्धर्मः संपद्यते एतेषां यो विपर्ययः सोऽधर्मस्तद्धेतुरित्यर्थः ॥ १५ ॥